СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 159. НЮ ЙОРК І ДЖЕРЗІ СИТІ, четвер, 17-го серпня 1944. No. 159. NEW YORK and JERSEY CITY, Thursday, August 17, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРЕЗИДЕНТ ПЛЯНУЄ ПЕРЕВЕСТИ ПОСТІЙНУ ПРИМУСОВУ ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

ВАШИНГТОН. — Одним з перших важних потягнень президента Рузвелта після його повороту з подорожі по Тихому океані буде посталення на денний порядок закону про примусову військову службу для хлопців, що покінчили відповідний вік. Дехто вважає, що цей плян президента є його політичним триком, одначе більшість думок така, що так не є. Навпаки, це є проста державна конечність, а лише теперішній момент вважає президент за догідний до переведення такого закону. В краю є настрій прихильний мілітаризмови, отже президент хоче його використати тим більше, що й Републиканська Партія в минулому заявилася за такий закон. Наділі в конґресі є вже внесені відповідні законопроєкти в цій справі. Там передбачена потреба постійної армії з півтора міліона хлопців, що покінчили 18 літ життяя. Служба булаб однорічна з тим, що після активної служби вояк перейшов би в стан резерви на 4 роки з додатковими вправами.

СЕНАТ ОБМЕЖУЄ ЗАБОРОНУ КНИЖОК ДЛЯ ВОЯКІВ.

ВАШИНҐТОН. — Сенат переголосував поправку до закону про обмеження книжок для вояків. З огляду, що останніми часами військова команда видала кілька заборон читання зовсім добрих книжок, щоб, мовляв, не впливати на вояків аґітаційно перед виборами, сенат рішив знести багато обмежень, а тимсамим дати майже повний дозвіл воякам на читання книжок, видаваних в Злучених Державах.

ПЛЯНИ РЕКОНВЕРЗІЇ БУДУТЬ ПРИПИНЕНІ.

ВАШИНҐТОН. — Комісія Способів і Засобів палати репрезентантів не дуже спішиться передискутувати законопроєкт сенатора Джорджа в справі реконверзії і цивільної демобілізації. Законопроєкт передбачує виплату суспільного забезпечення для трьох з половиною міліонів робітників у переходовій стадії з воєнної продукції на мирову, а також цілу низку постанов, як наладити постепенно реконверзію. Якраз оце наладження реконверзії журить членів комісії й тому вони хочуть його основно передумати. До підготовки таких справ належить теж переслухання знавців, а цього ще не переведено. До припинення дебат над реконверзією причинюється теж дебата над наглим внеском про перепродаж надвишки матеріялів з воєнної продукції вартости сто біліонів долярів.

НОВИЙ КОМІСАР ІМІҐРАЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт іменував Уга Карусія комісарем іміґрації й натуралізації при департаменті справедливости. Карусі походить з містечка Баре у стейті Вермонт, є сином натуралізованих ґромадян італійського роду, навіть уродився в Італії, коли його батьки були там на відвідинах. Школи перейшов у Злучених Державах, студіював права, а в 1922. р. став секретарем ґенерального прокуратора стейту Вермонт. В 1925. р. став приватним секретарем ґенерального прокуратора Злучених Держав Сарджента у Вашинґтоні і від тоді служив постійно в цьому уряді. В 1938. р. президент Рузвелт іменував його делеґатом на міжнародній конґрес кримініольоґів у Римі.

ВОЯКИ НІҐРИ НАПАЛИ НА ІТАЛІЙСЬКИХ ВОЄННИХ ПЛІННИКІВ.

СІЕТЛ (Вашинґтон). — Команда порту для перевозу вояків подала до прилюдного відома таке: „Около півночи в понеділок 14. серпня неозначене число вояків-ніґрів напало на відділ вояків, складених з італійських воєнних плінників, які присягли на вірність Злученим Державам, у Форті Лотоні, коли вояки спали. Серед бійки покалічено 24 італійців, і їх забрано до шпиталю. Були теж каліцтва між вояками ніґрами. Після нападу найдено одного італійця повішеного на дереві. Його імя Ґуліємо Оліванта. Чи його повісили ніґри, досі не відомо. Команда арештувала напасників і розпочалося слідство".

ВІЙСЬКОВІ ГОЛУБИ ВІДБУВАЮТЬ ВИШКІЛ.

МАЯМІ (Флорида). — В базі Команди для Повітряного Транспорту відбувають основний вишкіл військові голуби. Вивчені голуби виказують свою спосібність тим, що можуть перелетіти 35,000 стіп серед всіляких природних небезпек і перешкод, відбути подорож соток миль понад океан і сушу і принести домів вісти, які ними пересилається. Голуби стають придатні у всіляких родах боїв, в повітрі, на морю й на суші.

Велес остерігає перед німецькою пропаґандою в справі здачі

НЮ ЙОРК. — З огляду на різні вісти, які надходять з Европи про положення в Німеччині, бувший підсекретар стейту Сомнер Велес остерігає в синдикованій статті Аліянтів перед оптимізмом. Він порівнує теперішні часи з часами з кінця першої світової війни й твердить, що теперішні вісти нагадують попередний спосіб німецької пропаґанди перед здачею. Але, як тодішна німецька пропаґанда видала плоди незабаром після заключення миру, так і теперішна може осягнути тесаме. Тому Велес стоїть за безумовну здачу німців, а не лише за скинення націстівської влади в Німеччині.

За теперішню війну відповідальний не самий Гітлер, але й німецький загал, бо він настроєний мілітаристично і дав Гітлерови повновласть. Коли німецькі ґенерали навіть і бунтуються проти Гітлера, то це лише спроба вирятувати німецький нарід від катастрофи, за яку вони теж відповідальні.

ДОМАГАЄТЬСЯ „РЕАЛІСТИЧНОГО МИРУ" ДЛЯ АМЕРИКИ

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Кенет МекКелар з Тенесі поставив резолюцію з домаганням, щоб Злучені Держави подбали за „реалістичний мир" для себе. Ця засада вимагає, 1. щоб Злучені Держави дістали в посідання землі, потрібні для своєї забезпеки, а саме всі острови на північ від рівника до 30. рівнолежника. Між цими островами є Формоза й Рікюс. 2. Прилучення до Америки Бермуди й інших островів Західних Індій, які тепер є під владою европейських держав. 3. Переведення переговорів з републикою Еквадор в справі відступлення островів Ґаляпаґос на постійну власність Злучених Держав.

З нагоди появи цієї резолюції сенатор Ріндолс заявив, що Франція й Англія повинні відступити Злученим Державам за довги такі острови й посілости, які Злучені Держави потребують для оборони. Довги требаб порахувати ще і з попередної війни. Таксамо требаб поступити з іншими державами, як от з Голяндією.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ДАСТЬ ВИРЯД НА ШПИТАЛІ В УКРАЇНІ

ВАШИНҐТОН. — Американський Червоний Хрест виявив, що дасть виряд для 10 совєтських шпиталів, а саме має бути достарчений виряд по 500 ліжок для цивільного населення в Смоленську, Гомелю, Харкові, Вороніжі, Києві, Сімферополі, Курську, Сумах, Єталіні й Севастополю (на Кримі). Всі ті шпиталі одначе останутъ під доглядом Совєтського Союзу Червоного Хреста й Червоного Півмісяця.

Новий польський наслідник президента закидає Аліянтам дезерцію Польщі

ЛОНДОН. — Томаш Арцішевскі, ново іменований наступник президента Польщі, виступив з публичною заявою, що Америка, Британія й Росія занедбали дати допомогу польському підпіллю в Варшаві. Це польське підпілля зірвалося до бою проти німців, розраховуючи на допомогу Аліянтів. Він складає на Аліянтів вину за трагічний конець цього повстання. Мовляв, поляки зробили зо свого боку все, що могли, але Аліянти не додержали своїх обовязків.

Він звертає спеціяльну увагу на факт, що польське підпілля зірвалося до відкритого бою, коли совєтська артилєрія почала 1. серпня острілювати варшавське передмістя Прагу. Несподівано для поляків, це острілювання перервано 3. серпня й не піднято наново досі.

Виступ Арцішевського є замітний теж тим, що це його уменовано наслідником президента Польщі після усунення з того становища ґенерала Сосковского, котрого совєтська преса називала проти-совєтським. Арцішевскі це старий соціялістичний провідник. Йому 66 літ віку.

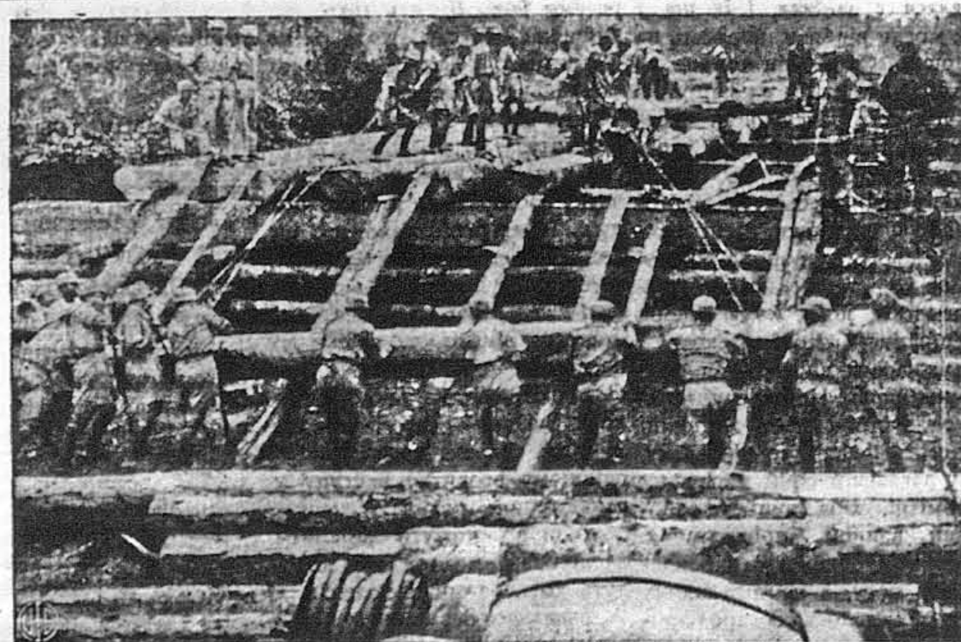
Польські круги подають, що ґенерал Бор, командант повстання польського підпілля в Варшаві, видав заклик до підпільних організацій в оклиці Варшави прийти йому з допомогою в важкому положенню. Сили ґенерала Бора ще держаться в Старому Місті, але повстанці були примушені відступити з частини Товмацької вулиці.

НІМЕЧЧИНА НЕ ХОЧЕ ДАТИ ДОЗВІЛ НА ВИВІЗ ЖИДІВСЬКИХ ДІТЕЙ

ЛОНДОН. — Директор Міжурядового Комітету для Втікачів подав до публичного відома, що заходи цього комітету вивезти з Німеччини й держав її сателітів жидівські діти розбилися об відмову націстичного уряду.

„ГЕРОЇКА ЛУСА" ЗА СТРАЧЕННЯ ЛЯВАЛА Й ПЕТЕНА

ЛОНДОН. — Сюди передісталася з Франції пані Моро, що має від Аліянтів найвищі військові відзначення за її боротьбу проти німецьких окупантів ще в першу світову війну. Вона має звязки з французьким підпіллям у цій війні, і на основі цих звязків каже, що французи невдоволені лагідною поведінкою Аліянтів супроти французьких прихильників кооперації з німцями. Вона заявляє, що французи є за те, аби Лявала й Петена покарано за їх співпрацю з Німеччиною смертю.

НАПРАВЛЯТЬ СТАРИЙ БУРМЕНСЬКИЙ ШЛЯХ.—Американців й китайці спільно працюють над направою Бурменського шляху, що є дуже важний збоку постачання. На образку бачимо, як будують деревляний міст через ріку.

АЛІЯНТСЬКА ІНВАЗІЯ В ПІВДЕННІЙ ФРАНЦІЇ

РИМ. — Аліянтські війська з Італії відкрили четвертий фронт проти німців в Европі.

Нову офензиву приготовано в Італії по прогнанню німців поза Ґотійську лінію в північній Італії. Завдяки цій перемозі Аліянти могли приготовити добре офензиву, яка вимагає точної координації сил на морю, сухоземі й повітрю. Операцію перевели американські, британські й французькі війська; закривали їх могутні повітряні формації й гармати з великих воєнних кораблів та менших гарматних човнів, що підплили до південного побережжя Франції такою масою, що море просто кишіло від них. Понад 800 суден узяло участь у цій операції, що почалася в вівторок в 8. годині рано. Ще до світанку занято прибережні острови Порт Ґрос і Левант, як також ріг Неґр.

Де саме відбулося висадження аліянтських військ, аліянтські комунікати не подали. Зате німецьке радіо подало, що аліянтські війська заняли різні місцевости від Тульону по Нісу.

Головною операцією першого дня інвазії було висадження парашутових військ. Спущено їх транспортовими літаками й „ґлейдерами". Була це одна з найбільших операцій цього роду. Кинено в неї кожний літак, який стояв до розпорядимости 15. Повітряної Сили. Літаки вперед збомбардували кожну гарматну позицію, прибережну інсталяцію, міст і комунікацію. Скорострілі з літаків кропили кулями просто кожний предмет на землі, що порушався.

Вислід першого дня операцій аліянтська команда й ґазетні кореспонденти називають знаменитими. Аліянтські війська не стрінулися майже з ніяким спротивом ворога й понесли тільки дуже малі втрати. Вони всадовилися на березі так добре, що ворог певно їх не зможе звідти висадити та що вони звідти будуть могти скоро почати посуватися в глибину краю.

Ґенерал Мейтленд Вилсон, що стоїть на чолі цеї нової армії, видав до французів заклик, у котрім звертає французькому населенню увагу на факт, що в нових інвазійних військах ідуть теж французькі війська та що ціллю цієї інвазії є звільнення Франції з ворожої окупації. Заклик взиває французів дати інвазійним військам усяку можливу допомогу. Радить їм слухати аліянтських приказів і порад, подаваних аліянтськими радіями, летючками й оповістками. Відозва закінчується висказом надії, що Франція вже скоро почне наново жити мирним життям як вільна країна.

АЛІЯНТИ РОЗБИВАЮТЬ НІМЦІВ У ПІВНІЧНІЙ ФРАНЦІЇ.

НАЙВИЩА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Аліянтські війська в північній Франції напружують усі свої сили, аби закрити тепер усего 10 миль широкий вільний прохід коло Фалєса й Аржантану, яким війська ґенерала фон Клюґа могли би вирватися зо залізних перстенів двох аліянтських армій. Здається, що фон Клюґе вспіє вирятувати принаймні половину захоплених військ; доконати цього одначе зможе тільки пожертвувавши кольосальними воєнними матеріялами.

4,000 ЛІТАКІВ У РЕЙДАХ НА ЛЕТУНСЬКІ ОСЕРЕДКИ.

ЛОНДОН. — Принаймні 4,000 аліянтських літаків взяли участь у рейдах на німецькі повітряні станції й поля в Нідерляндах і Німеччині. Рейди видно мали на цілі прогнати німецькі повітряні сили з усіх околиць, близьких до воєнних операцій.

На чолі американських військ, що так знаменито й поспішно оперували в Бретонії, стоїть ґенерал Джордж С. Патон.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ПІД ГРАНИЦЕЮ СХІДНОЇ ПРУСІЇ

ЛОНДОН. — Совєтські комунікати кажуть, що червона армія вже перейшла ріку Бобр у північній Польщі та проломалася крізь 15-милевий оборонний пояс, що стереже доступу до Східної Прусії. Вона атакує тепер німецькі позиції, віддалені всего 2 милі від старої пруської границі.

Червоні комунікати подають, що німці мали в останніх боях кольосальні втрати. За один місяць німці втратили в боях з армією Конева півтора сотки тисяч вояків.

Найдалі на півночі червона армія заняла Мадісе, що лежить 6 миль від залізниці з Таліну до Риги. Коло Варшави йдуть завзяті бої на схід від варшавського передмістя Праги. На полудне від Варшави червона армія заняла понад сотку місцевостей на захід від Висли.

Німецькі комунікати кажуть, що німцям удалося здержати російський наступ здовж цілого фронту. Мовляв, здержано його похапцем зібраними резервами та що тепер починається нова фаза бою над цілому фронті здовж рік Висли, Сяну й Німена.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

В Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАПЛАТИЛИ ГІРКО ЗА „ДЕШЕВУ ҐАЗЕТУ"

В цілому світі віддавна знали, що французька преса підкупна. Тільки не всі знали про властиві причини того лиха. Та заки виявити ті причини, треба зазначити, що з яких боків не підходити до передвоєнного упадку Франції, то назагал усі згідні з тим, що завинила в тому чи не найбільше таки французька преса.

Ось таке видвигає, між іншим, теж Едвин Л. Джеймс, в недільному числі часопису Ню Йорк Таймс. Він теж каже, що французька преса була скорумпована і часто служила таким різним інтересам, що були ворожі самій Франції. Це правда, що вона була піддержувана у великій частині урядом для політичних цілей, але нераз і урядами чужих держав.

Очевидно, що не можна сказати, що так було з усіми французькими ґазетами. Але вистарчає, коли кажеться, що більшість французької преси стояла морально дуже низько. А треба памятати, що в 1938 році виходило в Парижі аж 102 щоденники. Значить, що було кому деморалізувати суспільство. А та деморалізація полягала в першу чергу в тому, що більшість тих ґазет фальшиво інформувала французів про світові події. До тих, що так робили, належали теж і найбільші та найвпливовіші французькі ґазети. Шукаючи за тим, чому так було серед такого культурного народу як нарід французький, приходиться до дуже дивного заключення. Ото кажуть, що французи не хотіли платити за ґазету стільки, щоб виплатилось її видавати. Іншими словами: французи хотіли мати тану ґазету. А що реклямова частина не є так розвинена в Франції як в Америці чи в Анґлії, де ґазети поставлені на чисто бизнесову стопу, то видавці та редактори французьких ґазет пускалися на інші джерела доходів. Одні діставали їх від великих промисловців, служачи за це їхнім інтересам на домашньому чи заграничному ринку. Другі діставали їх з урядової каси, коли при владі була партія ґазети, або коли уряд хотів ґазету перетягнути на сторону своєї політики. Знов інші діставали допомогу від різних міжнародних фінансових чи політичних махерів, пускаючи за те в світ те, що їм ті махери наказали.

Вислідом цього був цілковитий моральний занепад передвоєнної Франції. Тому вона не бачила небезпеки, що їй грозить. І тому не змогла поставити сильного опору гітлерівській Німеччині. Французьке громадянство не знало правди, бо ґазети її не подавали. Нерозуміння, що за добру і незалежну ґазету вартує добре заплатити, створило продажну і здеморалізовану пресу, що згодом здеморалізувала цілий край. Ось це все тепер французи дуже добре розуміють. Ось тому і одним з перших своїх завдань вважають справу унезалежнення та уздоровлення своєї преси. Від того починають життя нової Франції, зрозумівши по упадку, що свобідна і здорова преса — це найкращий показчик свободи і здоровля нації.

Вигляди столиці автомобілевої продукції

Ще вчасі передвоєнних совєтських п я т и л і т о к писала безупину совєтська преса: „Американізація! Фордизація! — оце наші цілі". Це лише вказує, що місто Дітройт вважається столицею автомобілевого промислу, а через це околиця Дітройту знана як найбільше упромисловлена околиця в цілій Америці. Але це й змінчива околиця, яка може перейти в повоєнний лад з непередбаченими змінами.

З Дітройту можна легко зробити цвитуче місто, „бум тавн", а таксамо й місто економічної депресії. Після цілої низки ступнів у несподіванім розвитку, прийшов час на типову американську депресію в ньому в початках 1930-их років. Безробіття й низька плата запанували тут важче, ніж в інших великих містах. Само місто стало невиплатним, затягнувши 350 міліонів довгу в бондах. Потім, несподівано, місто почало наново рухатися як під ударом чародійної палички. Коли заголосять пляни для мирової продукції автомобілів, прийде кількамісячний час — від 4 до 8 місяців — для реконверзії. Тоді треба буде усунути теперішні машини, вставлені у фабриках для воєнної продукції, а вставити на їх місце машини для мирової продукції. А потім знову „Бум". Кожен, хто лише живе в Дітройті, від фабричного робітника, юнійного провідника, до директора великої корпорації й міського радного, говорить про небувалий в Дітройті розквіт мирового промислу. Та, не зважаючи на всі ці передбачування, знавці не закривають можливости, що з поворотом ветеранів з війни у місті буде 200,000 безробітних, отже майже тільки, що було в 1931 р.

Крізи прийдуть.

Автомобілеві підприємці виробили плян недалекої продукції нових авт. Будуть це не моделі з 1942 р., а зовсім нові, приладжені на повоєнні часи. У перших роках треба буде продукувати по 6 з половиною мілона нових автомобілів, щоб заповнити прогалину, яка повстала внаслідок припинення виробу нових возів серед воєнного стану. Отже Дітройт буде процвитати промислово яких 5 років безупину. Тяжкі часи прийдуть щойно тоді, коли вже край наповниться новими автами і треба буде звільнити темпо продукції. Але може прийти ще й інша кріза, не конечно продукційна. В Дітройті були розрухи на расовім тлі. Багато нігрів з південних стейтів приїхало сюди, щоб заповнити потребу робітника. Вони дістали плату, зрівналися в правах з тутешними білими людьми, але не мали часу приноровитися до відносин, які панують у північних стейтах у протиставленню до відносин в їхніх стейтах. Інші крізи можуть прийти з тертя на юнійно-орґанізаційнім ґрунті. В Дітройті ще тепер нема сердечних відносин між робітництвом і промисловцями. Вже у воєннім часі було кілька диких страйків, а їх поладнано лише силою воєнного закону. Багато робітників є нефахових, бо у воєнному часі треба приймати до праці кожного, хто навинеться під руки, а в мирні часи підприємець шукає за фахівцями. А як пічнуть після війни відправляти нефахових, то робітничі юнії стануть в обороні усунених і страйк готовий.

Крім цього в Дітройті живе багато американців чужинного походження, а всі вони мають свої аспірації, свої уґрупування. Поляки, Французи, українці, чехи, словаки, росіяни, скандинавці, крім айришів та старих анґльо-саксів, це конґльомерат. Разом це населення з 2,775,000 творить свою метрополію. Від часу заложення міста французом Каділяком в 1701 р., історія міста змінювалася підо впливом воєн та переворотів. Безупину, аж до 1760 р. йшла там боротьба між французами й індійськими племенами. До 1812 р. це була дика територія, за котру вели гарячі бої американці й бритійці. Після покінчення такої боротьби, від 1812 р., коли то населення міста виносило 2,200 голов, воно зросло до 1900 р. до 285,000 населення. Тоді головною продукцією Дітройту були печі.

Коли появився на ринку автомобіль, місто почало рости. Як Форд проголосив, що буде платити $5 денно в своїх фабриках в 1914 р., почалася велика іміґрація робітників до Дітройту. Багато тисячів приміґрувало зі сходу, з півдня, з сусідних міст, чорні й білі, і від 1900 р., до 1910 р. місто зросло до 465,000 населення, а потім прибувало населення пересічно по пів міліона на 10 літ, доки не осягнуло теперішнього стнау понад два міліони.

Крім Форда, мають в Дітройті ще свій осідок фабрики автомобілів Крайслера й Дженерал Моторз. Лише фабрики будуть могли дати заняття робітникам. Місто само є на березі банкроцтва, тому воно не може плянувати робіт, на те, щоб лише дати заробітки. Всетаки управа міста приготовила плян конечних робіт на 225 міліонів, які зможе сфінансувати впродовж 50 літ. Роботи мусять іти над поширенням заведень для здоровля, для каналізації міста, для поширення водопроводів, розбудови шкіл і забавових площ, для будови робітничих домів, поширення вулиць.

Місто мусить бути втримане в ладі серед теперішної цивілізації. Це найстарше місто серед початкових кольоній над озерами. Воно святкувало вже 137 рік свого заложення, коли місто Шікаґо дістало щойно свій чартер. Коли в 1812 р. Дітройт став осідком повіту Вейн в території Мишиґен, цей повіт сягав тоді аж до стейтів Висканзин та Минесоти. Сьогодні Дітройт має 12 миль побережжа над рікою Дітройт, яка лучить оба озера, Горішце й Долішне.

Проф. Микола Чубатий.

Як зродилася большевицька влада в Україні?

(Картина з українсь кої нової історії).

II.

Повінню комуністичної пропаганди та бунтами.

„Товариш Сталін намітив большевикам України цілком ясну та чітку політичну лінію" — читаємо в большевицькій історії України. А ця політична чітка лінія вже тоді в юних днях червоної революції в Росії збиралася в одній постанові російських комуністів: не випустити України, найбагатшої частини бувшої Росії, але використовувати її багатства для зросту Росії. Декларації та фрази говорили про право України стати незалежною, але факти перечили цьому на кожнім кроці.

Для осягнення своєї головної цілі треба було повалити український національний уряд. Тому з Росії поплила на Україну правдива повінь шаленої аґітації проти Української Центральної Ради, як державної влади України. Ціла Україна покрилася аґітаторами, що найбільше неправдивими летючками чи таки промовами представляли український уряд як буржуазний, панський, дарма, що це був уряд не тільки соціялістичний, але навіть з досить лівими наклонами.

Раду Ґенеральних Секретарів, себто міністрів, аґітатори обріхували. Українські, мовляв, секретарі тому ґенеральні, бо зложені з самих царських ґенералів, отже реакціонерів. Аґітація вдаряла в найнижчі інстинкти селянина та вояка у війську. Селянам радили в дикий спосіб забирати все що панське, землю, та всяке добро, кидаючи клич: граб награблене! Спротив української влади проти диких рабунків представляли як оборону буржуазії. І не можна сказати, щоб політичноневироблена українська маса, була все відпорна на такі кличі.

Рівночасно російські большевики старалися захопити владу в Україні силою при помочі російських зБольшевичених частин, що ще не відійшли з України. В Харкові, наприклад, російські збольшевичені частини зробили бунт, але їх зліквідували українські частини. В Донбасі зросійщені робітники слухали наказів комісарів з Московщини, а не своєї української влади.

Український уряд поводився надто поблажливо з такою виразно зрадницькою та протидержавною аґітацією комуністичних аґентів чужинецького панування над Україною, але проте стрічаючися навіть зі збройними виступами скомунізованих військових частин та самочинно повстаючих червоних ґвардій в Україні, рішився розброїти чужинецькі військові сили в Україні, в першу чергу в Києві.

Р о з б р о є н н я чужинецьких військ в Україні, отже на території держави неросійської, Совєтський Уряд взяв за зачіпку до вислання ультимату Україні дарма, що сам українських військових частин, що ще були на території Росії, не хотів відпустити в Україну, щоб не скріпляти військово Української Републики.

Російський ультимат до Української Републики з 18. грудня 1917 року.

„Товариш Сталін" — читаємо в большевицькій історії України, виданій 1941 року — пильно стежив за подіями на Україні і систематично викривав контрреволюційну суть Центральної Ради. Своїми статтями тов. Сталін розкрив українському народови очи. викрив справжнє контрреволюційне лице Центральної Ради. Тов. Сталін писав: „Рада або вірніше її Ґенеральний Секретаріят є уряд зрадників соціялізму, які для обмани мас себе називають соціялістами.

...Рада, або вірніше, її Ґенеральний Секретаріят, є буржуазійний уряд, який. бореться в союзі з анґльо-французькими капіталістами проти миру. Раніше уряд Керенського відтягав справу мира, тепер уряд Ради намагається з і р в а т и справу мира, відтягнувши перемиря до весни". (Сталін, Статті і промови про Україну, сторона 30). **В листопаді тов. Сталін дав директиву большевикам України скликати Всеукраїнський Зїзд Рад.**

Яка велика шкода, що большевицька історія України появилася кілька місяців заскоро, бо ще 1941 року. Тоді тов. Сталін братався з фірером націстів Гітлером і тому казьонна історія України за гріх почитає українському урядови, що братався з анґльо-французами проти німців. Колиб так та історія появилася на приклад, нині, то там певно найшлиб таке, щоб доказати, що український уряд. був з німцями проти Анґлії та Франції, натомісць Рада Народних Комісарів була проти німців з Анґлією та Францією.

Всеж таки ультимат поставлений російськими большевиками був вершком дволичности. З одного боку ультимат запевняв Україну про її повне право бути незалежною з другого боку у тім самім ультиматі заграничний червоний російський уряд вмішується в справи України, ба навіть видає зарядження большевикам з Україні бунтуватися проти власного уряду.

Варто запізнатися з цілою облудою того ультимату, бо цей історичний документ краще вчить пізнати большевицьку політику й нині як сотки статтей писаний незнати якими, спецами від російських справ.

Україна може бути незалежною, але має слухати Росії.

„Соціялістичне Правительство Росії, Рада Народних Комісарів, читаємо в ультиматі большевиків до України, підтверджує гноблене царизмом і буржуазією Великоросії право всім народам на вільний розвиток, включно до їх права відділятися від Росії. **Тому Рада Народних Комісарів признає Українську Народню Републику та її право на повне відокремлення від Росії,** як також на те, щоб вона ввійшла в переговори з російською Републикою про взаїмні федеративні а також інші відносини. **Жадання України що до її прав і незалежности українського народу Рада Народних Комісарів признає без обмежень і безумовно".** Значиться Совєтська Росія признає Україні повну самостійність й то без ніяких обмежень, **але рівночасно закидає тій самостійній Україні,** що вона: 1) відкликає свої війська зложені з її горожан до дому, 2) що Центральна Рада посміла розброїти в Києві російські збольшевичені війська, а навіть, що посміла розброїти відділи Червоної Ґвардії, зложені з горожан України, що бунтувалися проти своєї влади, що Центральна Рада може тільки ці російські війська перепускати через територію України, які позволять перепускати начальний вожд російських б о л ь ш е в и ц ь к и х військ.

„Центральна Рада", читаємо дальше в ультиматі, „примушує нас подати їй до відома, що ми негайно виповімо їй війну, навіть тоді, колиб Українську Народню Републику визнало представництво найвищої державної російської влади".

Ультимат домагався сповнення домагань червоного російського уряду до 48 годин. По упливі того часу, Рада Народних Комісарів вважатиме, що „Українська Центральна

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІҐТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ
У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

31)

„Єдиними, гідними пошани людьми у боях є медичний персонал, особливо сестри-жалібниці. До них більше підходить назва сестер-страдальниць... По кілька діб проводять не спавши, не мившися, у брудному закровавленому платтю. Це, мабуть, найнещасливіші істоти жіночого полу у світі. Це не ті, наперфумовані, чистенькі сестри запілля, що заповнюють міські бульварі, сади, льожі театрів, з гарненько нашитими червоними хрестиками на біло-сніжних фартушках. Хрест часто служить там прикриттям жадоби гонору, вигід, а часом і неморальности, — білий одяг покриває чорне сумління... В бою не те. Серед стрілів і куль, несуть сестри поміч раненим без різниці, чи то ворог чи свій, потішають, обмивають кров, приймають останні слова вмираючих, що хвилі самі наражуються на смерть, на наруги здичавілого вояцтва. А цеж молоді, вразливі дівчата, котрих життя ще перед ними. Не думаю, щоби вони могли почуватися колись щасливими — забагато побачать страждань, переживуть багато... А часто і їх смертоносні кулі перериваають роботу — падають на ранених, обливають своєю кровю... Кулі жертв не вибирають.

„Відзначиться який старшина — його прославляють, портретами у ріжнородних поставах заповнюють журнали й часописи, нагороджують ранґами, ордерами... Цим же непомітним героям нагородою служить лиш свідомість виконання обовязку людяности і жалю до немічних, покалічених.

„Побачив у наступі і відношення ворожого вояцтва до своїх старшин. Моїй сотні вдалося захопити ворожу батерію. Вояцтво піддобрювалося до гусар, тішилося полоненням, не знаючи, що сотня прорвалася у запілля, і їх ще у нас могли відбити, нарікало на старшин. Один лиш командант сидів на не своїй вже гарматі та сам собі ранену ногу перевязував. Просити помочі своїх підвладних може не хотів. Сподівався зустрінути відмову або й насмішки. Мені жаль стало цього старшини. Я зрозумів тоді, що військо слухняне доти, доки існує сувора дисципліна і карність, котрі і відріжнюють військо від банди розбишак. Не перечу, можливо зустрічаються одиниці свідомі військового обовязку, та у загальній сірій масі вони непомітні, хіба якийсь особливий вчинок виріжнить їх. Поміг тому старшині забандажувати ногу, а на підвладних його прийшлося гостро прикрикнути...

„Через кілька годин і я сам опинився у ще гіршому становищу: підомною був вбитий кінь, і, хто знає, колиб не поміч Петра, я можливо був би вже в полоні, або й неживий. Полк був оточений ворогом і мусів пробиватися. Що діялося, — не можливо описати. Та не хочу ще більше засмучувати твій спокій кровавими образами бою. Досить того, що вийшов я цілий, коло мене Деґтяренко і Петро, як і у останній вечер перед відїздом... Та, на жаль, немає третього делеґата.

„Галицьке населення з початку нас боялося, втікало чим дуж. Тепер розпізнало, що ми належимо до одного племени, нікого не ріжемо, не мордуємо і вже зовсім освоїлося. Відношення російських військ до населення поки що гарне, боюся лише, щоби не погіршилося. Знаєш, — кажуть: — далі в ліс більше дров. При успішному розвитку наступу у зачаджених головах наших „бурбонів" можуть повстати несподівані пляни, що доведуть до небажаних ексцесів.

„Загально беручи, тутешнє селянство нічим не різниться від нашого, натура лиш не така широка та живуть бідніше. За те фільварки польських дідичів є у кожному селі і всі майже під управою жидів-посесорів. Довелося побачити мені, як один, старий вже, селянин цілував руку посесора. Обурені гусари провчили жидка нагаями, так, що поцілунок той йому не посмакував, але факт зістається фактом, що працівник цілує руку доробляючогося його працею ізраєлита".

Ввечорі, у денному наказі з оглядом боєвих дій полку, писалося: — Не зважаючи на невигідні обставини чернигівський полк гідно відстояв честь Шенґрабенського Штандарту,[27]) доказав, що боєвий дух прадідів, учасників війн з Наполеоном, живе ще у серцях славних чернигівських гусарів. Відзначувалося діяння сотень, наказувалося виготувати листи нагород, виключалося втрати...

Молоді старшини раділи тим, що так швидко здобули „клюкву".[28]) Тішилися гусари майбутніми хрестами й медалями. Кожний з учасників бою сподівався дістати коли не нагороду, то бодай підвищення у ранзі.

Прибув новий командант бригади на місце без відома пропавшого Блохина. Полкови, в злуці з цим призначено перегляд. Другого дня рано полк сотенними лавами ждав на прибуття так важної персони. Минали години, а ґенерал не показувався. Старшини зїхалися до купи, споминали переживання недавних днів, зясовували причини неуспіху наступу, жалували втрат. З затаєною заздрістю здоровили Паволоцького з ордером і підвищенням у ранзі. Що правда, то честь Шенґрабенського Штандарта врятував тільки він.

(Дальше буде).

[27]) Чернигівський полк мав бойові нагороди: Юріївський штандарт (прапор) за бій під Шенґрабеном 1805 року. Срібні, соріївські труби, боєві відзнаки за рейд ґен. Мищенка по сотням і Юріївський полковий значок з написом „Пять проти тридцяти" за бій 5,000 корпусу Баґратіона з 30-тисячною армією Мюрата, короля Неаполю під Шенґрабеном.

[28]) Клюква — журавина. Так звали старшини ордер Анни 4 степені з написом „За відвагу", за барву стяжки. Ордеру не носили, мінявся тільки темляк (дармовис) на шаблі.

Звіт Головної Контрольної Комісії У. Н. Союзу від 1. січня 1944 до 30. червня 1944 р.

(Докінчення).

Згідно з банковими книжечками і банковими виказами готівка знаходиться в банках, котрі подаємо в цьому звіті. Банк, означений зіркою, це банк заморожений.

Готівка У. Н. Союзу, старих і нових родів обезпечення, знаходиться в отсих банках:

Назва банку:	Місцевість:	Ч. кн.:	Конто:	Назва фонду:	Сума:	Разом:
Peoples Trust Co.	Shamokin, Pa.	558	Sav. Dept.	Mortuary Fd.	$ 4,989.90	$ 4,989.90
Provident Inst. for Savings	Jersey City, N. J.	182,746	Sav. Dept.	Adm. Fd.	3,341.37	
Provident Inst. for Savings	Jersey City, N. J.	202,352	Sav. Dept.	Adm. Fd.	2,860.96	6,202.33
First National Bank	Jersey City, N. J.	656	Sav. Dept.	Indg. Fd.	1,151.48	
First National Bank	Jersey City, N. J.		Real Estate Dept.		30,101.20	31,252.68
Commercial Trust Co.	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Mort. Fd.	16,520.04	
Commercial Trust Co.	Jersey City, N. J.		Special Acc't.		8,530.22	
Commercial Trust Co.	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Svoboda	13,222.94	38,273.20
Trust Co. of New Jersey	Jersey City, N. J.	16,279	Sav. Dept.	Mort. Fd.	867.82	867.82
Hudson County National Bank	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Mort. Fd.	10,645.74	10,645.74
Elizabethport Banking Co.	Elizabeth, N. J.	16,091	Sav. Dept.	Mort. Fd.	2,065.79	2,065.79
Germania Mut. Saving	Elizabeth, N. J.	1,564	Sav. Dept.	Mort. Fd.	1,904.52	1,904.52
National State Bank	Elizabeth, N. J.	6,482	Sav. Dept.	Reserve Fd.	1,018.78	1,018.78
Central Home Trust Co.	Elizabeth, N. J.	188	Sav. Dept.	Mort. Fd.	2,035.30	2,035.30
Union County Trust Co.	Elizabeth, N. J.		Check Acc't	National Fd.	9,637.32	9,637.32
Fidelity Union Trust Co.	Newark, N. J.	105,713	Sav. Dept.	Mort. Fd.	2,130.18	2,130.18
Howard Sav. Institution	Newark, N. J.	547,638	Sav. Dept.	Adm. Fd.	3,309.06	3,309.06
Chase National Bank	New York, N. Y.		Check Acc't	Mort. Fd.	97,887.41	
Chase National Bank	New York, N. Y.		Check Acc't	Dividend	11,295.24	109,182.65
Irving Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Adm. Fd.	80,907.13	
Irving Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Indg. Fd.	15,047.39	95,954.52
Public Nat'l Bank & Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Orphant's Fd.	19,409.30	19,409.30
* N. J. Title Guar. & Trust Co.	Jersey City, N. J.	20,600	Sav. Dept.	Adm. Fd.	3,731.15	
* N. J. Title Guar. & Trust Co.	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Adm. Fd.	501.77	4,232.92
Guaranty Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Mort. Fd.	52,203.39	52,203.39
Bankers Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Mort. Fd.	57,199.63	57,199.63
Royal Bank of Canada	Toronto, Ont. Can.		Check Acc't		8,928.19	8,928.19
Security Bank & Trust Co.	Philadelphia, Pa.		Check Acc't	National Fd.	5,000.00	5,000.00
Ukrainian Savings Co.	Cleveland, O.		Sav. Dept.	Mort. Fd.	5,294.11	5,294.11
Nat'l Newark & Essex Banking Co.	Newark, N. J.		Check Acc't	Concord Fd.	1,286.37	1,286.37
				Cash in banks	$473.023.70	$473,023.70
				Cash on hand in "Svoboda"	2.75	2.75
				Total cash	$473,026.45	$473,026.45

Готівка молодечого департаменту У. Н. Союзу знаходиться в отсих банках:

Назва банку:	Місцевість:	Ч. кн.:	Конто:	Назва фонду:	Сума:	Разом:
Elizabeth Trust Co.	Elizabeth, N. J.	3,730	Sav. Dept.	Mort. Fd.	$ 1,840.36	
Elizabeth Trust Co.	Elizabeth, N. J.	10,474	Sav. Dept.	Mort. Fd.	1,003.14	$ 2,843.50
Harmonia Mutual Sav. Ass'n	Elizabeth, N. J.	21,446	Sav. Dept.	Adm. Fd.	3,158.66	3,158.66
Union County Trust Co.	Elizabeth, N. J.		Check Acc't	Adm. Fd.	11,280.95	11,280.95
* N. J. Title Guar. & Trust Co.	Jersey City, N. J.	18,336	Sav. Dept.	Adm. Fd.	2,005.39	
* N. J. Title Guar. & Trust Co.	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Adm. Fd.	650.90	
* N. J. Title Guar. & Trust Co.	Jersey City, N. J.		Special Acc't		1,659.42	4,315.71
Public Nat'l Bank & Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't	Mort. Fd.	12,645.27	12,645.27
First National Bank	Jersey City, N. J.		Check Acc't		2,034.22	2,034.22
Commercial Trust Co.	Jersey City, N. J.		Special Acc't		2,637.45	2,637.45
Royal Bank of Canada	Toronto, Ont. Can.		Check Acc't		7,439.15	7,439.15
Guaranty Trust Co.	New York, N. Y.		Check Acc't		22,037.20	22,037.20
Chase National Bank	New York, N. Y.		Diivdend Acc't	Dividend	166.66	166.66
				Total	$68,558.77	$68,558.77

Заморожений банк 1944 р. виплатив 5% дивіденди.

Готівка Сиротинця-захисту У. Н. С. знаходиться в отсих банках:

Назва банку:	Місцевість:	Ч. кн.:	Конто:	Сума:	Разом:
U. S. Saving Bank of Newark, N. J.	Newark, N. J.	140,488	Sav. Dept.	$ 174.49	$ 174.49
Nat'l Newark & Essex Banking Co.	Newark, N. J.		Check Acc't	172.82	172.82
			Total	$ 347.31	$ 347.31

Фонд ім. С. Ядловського ульокований:

Назва банку:	Місцевість:	Ч. кн.:	Конто:	Сума:	Разом:
Provident Inst. for Savings	Jersey City, N. J.	5,279	Sav. Dept.	$ 381.36	$ 381.36

Готівка від контрольованих реальностей на яких У. Н. Союз має моргеджові інвестиції:

Назва банку:	Місцевість:	Ч. кн.:	Конто:		Сума:	Разом:
First National Bank	Jersey City, N. J.		Check Acc't	Real Estate Dept.	$5,695.94	$5,695.94

ЗВІТ АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"
за час від 1. січня до 30. червня 1944 року.

ПРИХІД:

Перенесена готівка з 1943 року	$10,772.44
Передплата від членів У. Н. Союзу	26,390.00
Передплата від читачів	1,995.05
Кольпортаж	120.20
З продажі книжок, карток і календарів	1,056.35
Оголошення	3,531.87
Друкарські роботи	3,350.52
Ювилейний дар „Свободі"	670,30
Зворот за електрику і ґас	144.00
За зміни адрес	23.51
Зворот за телефон	10.45
Зворот премії і дивіденди від асекурац. компаній	21.83
Зо спродажі старого паперу	9.65
Остала надвишка з податку	03
Разом	$48,096.20
Продажний опуст	87.39
Загальний прихід	$48,008.81

РОЗХІД:

Платня робітників і редакторів	$17,906.73
Платня кореспондентів	957.50
Поштові видатки	2,383.05
Папір і матеріяли	5,570.14
Рент У. Н. Союзові	3,750.00
Федеральне і стейтове обезпечення робітників	877.78
Канцелярійні й адміністраційні видатки й приряди	713.31
Електрика і ґас	684.56
Ріжні видатки, як повісти, фейлетони, маґазини і пожертви	495.34
Книжки	400.55
Друкарські видатки, приряди і нові части до машин	359.95
Асекурація робітників і від огню	240.49
Комісове від оголошень	71.37
Телефон	205.21
Поштова скринка	8.00
Разом	$34,623.98
Купний опуст	19.95
	$34,604.03
Податок робітників за 4 квартал 1943 р.	179.06
Загальний розхід	$34,783.09

ПОВТОРЕННЯ:

Загальний прихід	$48,008.81	Готівка в банку	$13,222.97
Загальний розхід	34,783.09	Готівка на руках	2.75
Готівка	$13,225.72		$13,225.72

Ця сума, $13,225.72, є вже вчислена в загальнім маєтку У. Н. Союзу.

Крім вище згаданих сум, контрольна комісія стверджує, що в банках знаходиться сума $5,695.94, що не є зачислена до загального маєтку. Ця сума, це прихід від контрольованих У. Н. Союзом морґеджів і вона буде подана в звіті про загальний маєток з кінцем року.

Також контрольна комісія стверджує, що з кінцем червня 1944 залеглі місячні вкладки від 75 відділів У. Н. Союзу виносили $7,750.17.

Далі контрольна комісія стверджує, що з кінцем червня 1944 року було невиплачених 20 посмертних запомог на суму $12,555.59, з причини, що відділи не прислали ще потрібних леґальних документів (часть з них вже була виплачена в місяці липні цього року).

Головна контрольна комісія Українського Народного Союзу перевела піврічну контролю стану майна та орґанізаційного зросту Союзу, провірила діловодство й діяльність екзекутивного комітету та прийшла до переконання, що все те знаходиться в доброму стані, а урядники екзекутивного комітету сповняли як слід свої обовязки.

Дмитро Капітула, д-р В. Ґалан, д-р А. Т. Кібзей, Роман І. Смук, Степан Куропась.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЛОНҐ АЙЛЕНД, Н. Й.

Дня 13-го серпня 1944 родина Миколи Савка, котрий служить як старший десятник в Амер. Армії, влаштувала йому і його дружині, Юлії Савка, забаву з нагоди річниці уродин. При веселій забаві, на заклик Івана Сайкевича, приявні гості зложили з цеї нагоди датки на добрдійні цілі в сумі $21.00. Зложили: Степан Лялька й дружина $5, Юлія Савка $5, Степан Савка й дружина $3, Іван Сайкевич і дружина $2, Павло Заремба й дружина $2, М. і М. Близнак $2, Кен Стокер і дружина $1, Степан Бодзян $1.

З тої суми переслано після волі жертводавців $15.00 на цілі Українського Американського Запомогового Комітету, а решту на іншу ціль.

Іван Сайкевич.

ОБОРОНЦІ ВАРШАВИ БЛАГАЮТЬ ПОМОЧІ.

ЛОНДОН. — Польські повстанчі сили, що борядься у Варшаві з німецькою залогою, находяться у розпучливому положенню і просять негайної помочі. Замітне, що з советського боку зазначується, що наступ повстанців на німців не був пристосований до советської воєнної тактики на тому терені.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Згідно з отриманим повідомленням з Департаменту Війни з Вашинґтону, член відділу 9 У. Н. Союзу,

СЕМЕН ЛУЧКАНИН,

був забитий на фронті в Італії, дня 20. липня. Похорон нашого члена відбувся 7. серпня в церкві св. О. Николая в Сейнт Клер, Па. Замісць трумни, в церкві була фотографія покійного Лучканина.

Хай чужа, далека земля буде йому пером!

Н. Саляк, секр. від. 9. У.Н.С.

Українець-Герой

Одинцем зловив 24 німців в Нормандії.

Торонтонський „Ґловб енд Мейл" помістив застережене звідомлення свого воєнного звітовика Ралфа Алена про геройство Едді Саранчука, українця, стрільця полку Власних Королеви, походженням із Півн. Саскачевану. Ось-що він про нього пише (точний переклад):

...Як на сьогодні, то найбільше шанованими в Власнім Стрільців Королеви є канадійський українець, рядовик із Півн. Саскачевану, й повнокровний індіянський сарджент із Віяртону. Рядовик цей називається Едді Саранчук, сарджент Г. А. Данс. Цей найстарший канадійський полк — від полковника аж до останнього вояка з підкріплень — дуже ними обидвома гордиться.

В останнім більшім бою Полку стрілець Саранчук „окружив" і взяв до неволі 24 німців. Сарджант Джанс, при допомозі ще чотирьох інших зловив 25 інших...

Подвиг Саранчука.

Було це підчас бою, коли Полк пробивав собі шлях через одне французьке містечко за часу недавнього наступу, зводячи один із найкращих своїх боїв, які колибудь цей полк мав. Стративши 17 людей убитими. Полк зловив 625 воєнних бранців, а подорозі через містечко начислено 350 німців вбитих. Декотрих із них убили ще перед тим бомби, інших положили Стрільці Королеви. Про пригоду стрільця Саранчука оповідав майор Алян Никсон таке:

Запальної вдачі малий стрілець був один із 12 людей, що залишились із його чети, коли майор Никсон їх остеріг, що він бачив 30 німців в саді, як лаштувались на них напасти. Почувши це Саранчук направився сам один назади німців і, яктільки вони зачали розвиватись у розстрільну, засипав їх вогнем із свого Брена.

Несподіваний цей вогонь збив німців із пантелику й вони зачали подаватись узад, через сад. Саранчук перебіг їх від ліва, вибрав собі становище й засипав їх градом куль із крила.

Німці тоді взяли напрямок у сторону шляху, надіючись із того боку вийти на чисте. Але Саранчук і цим разом був швидший від них: вибіг на шлях і став посередині,- кількасот ярдів від того місця, де німці, як він сподівався, мали намір переходити. Тоді вже мав коло себе стрільця ч. 2 з купою набоїв.

Там він засівся при дорозі й ждав. Німці зачали перебігати по-двоє й троє. Саранчук тоді встав і підстрілював їх одного по одному, як качок. За кожним разом, як вистріляв вже всі свої набої, давав знак стрільцеві ч. 2 в рові й цей приносив йому нові набої а сам відбігав назад рова. Я був за ним усего кілька кроків, вовтузячись зо зломаним Стеном, і боявся, що хлопчиська ось-ось можуть поцілити. Тож я закричав: „Гей, лягай, бо вбють!" Саранчук повернув тільки голову до мене, засміявся й дальше за своє.

По тім, то вже було мов на вправах. Як тільки показались двоє німців на дорозі, Саранчук стрілив і зараз обертався до мене й шкірив зуби та зачинав знову від початку. Упали вже 5 чи 6 німців. Останні 24 нарешті піддались, кілька з них ранені. Тоді вони напевне наче переконанні, що Саранчук, це й є та друга висадка, що за нею казали їм зорити.

Про сарджента Джанса оповідав сотник Тоні Котрил, пише дальше п. Ралф Ален.

(„Український Робітник").

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА

Доказ військової дисципліни.

Стрінулися два військові офіцири в Анґлії, один американець, другий британець і перехвалювалися, чия дисципліна ліпша. Американець хвалив свою, британець свою. Саме переходив американський вояк попри них. Підходить до офіцира й каже: „Пане капітане, чи можу взяти ваше авто на сьогодні вечер? Я обіцяв своїй дівчині, що візьму її на проїздку".

— „Алеж добре" — відповідає капітан. Негайно, обернувшися до британця, каже: „Отже бачите, що це таке наша дисципліна. Вояк прецінь і потребував питатися мене за дозвіл".

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

Рада є в стані війни з владою Рад у Росії і в Україні".

Напад большевиків на Україну був вже постановлений передше, а саме тоді, коли Україна Третим Універсалом проголосила себе окремою державою та фактично зірвала зі збольшевиченою Росією, одначе заяви російських комісарів про право України на незалежність мали тільки на цілі баламутити народи Росії та присипляти чуйність українських патріотів лівих течій, немов то самій Україні та її державности не грозить ніяка небезпека.

Рівночасно з ультиматом тов. Сталін підготовляв ще другий плян на повалення Уряду України, а саме на Всеукраїнськім Зїзді Рад. На дійсну війну та на насильну окупацію України уряд російських комісарів був ще за слабий, натомісць захоплення проводу Всеукраїнського Зїзду Рад могло довести російських большевиків лекше до тої самої цілі в додатку з позором, що переворот стався з волі працюючих мас України.

(Докінчення буде).

БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ ЗНАЧИТЬ, НАЛЕЖАТИ ДО ТАКОЇ ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ, ЩО ПОБУДОВАНА НА ПЕВНИХ, ТРІВКИХ І СОЛІДНИХ ОСНОВАХ.

Що писала "Свобода" тому 40 років?

18. серпня 1904.

БРАЗИЛІЙСЬКА УКРАЇНА БУДИТЬСЯ ЗО СНУ

У „Ґазеті Польскій" в Бразилії читаємо новину, що в Куритибі завязався комітет в цїли збирання складок на українську друкарню й часопис у Куритибі. Згаданий часопис помістив відозву комітету до всіх бразилійських українців, що пора їм піднестися на ноги. Відозва кінчиться такими словами: „Власним українським письмом мусимо зачати працю, аби пробудити наших сплячих братів. Отже вперед, з вірою й надією на краще будучність. До праці!" До комітету, що підписали відозву, належать: Іван Занько, Дмитро Іванків, Іван Купчик, Василь Кашуба, Павло Липка, Іван Коцюмбас. Досі зібрав комітет 68 мілрейсів.

З РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО СОЮЗУ

Зо звіту за місяць липень 1904. р. показується, що в тому місяцю приступило до У. Н. С. 227 нових членів. Приходів було $3,483.18, розходів $3,479.09, а загальний стан каси У. Н. С. виносив $18,419.64. Головний Екзекутивний Комітет У. Н. С. на роки 1904—1906 такий: Конст. Кирчів, гол. предс.; С. Ядловський, гол. секретар; Алекс. Шаршонь, гол. кас.

„З ЖИТТЯ РУСИНІВ В АМЕРИЦІ"

„Аж по 12 літах появилася книжка о. Константина Андруховича під повищим заголовком, як його спомини з років 1889—1892... Правда, що поганиших часів, як роки 1889—1892, американська Україна не мала і можна певно сказати, що такої погани вже більше не діждеться. Але, щоб обєктивно осудити причини тих подій, самі події і їх наслідки, щоби вірно осудити тодішні відносини і кинути каменем на особи, котрі в тих часах брали безпосередну участь в тім життю — на це треба безсторонного чоловіка, тямучого критика, а передовсім чоловіка, котрий дивиться не на людей, але на всі чинники, які складаються на життя в певній добі, особливож на життя в першій добі нашої еміґраційної організації. До такого суду найменше спосібний є о. Андрухович, бо він у тих усіх подіях грає першу скрипку і пише в злости, як ображений кум. ..Каже о. Андрухович, що має заслуги, бо видав 42. числа газети „Руське Слово", а всього на всього стидається лише за одно число, котре зредаґував його знайомий. Одначе по правді, ця газета це був пашквіль для оборони личних інтересів о. А.... Спомина о. А., що заходами й підмогою угро-руських священиків видавав о. Грушка „Новий Світ", але знаємо, що тої газетки вийшло лиш одно число..." — **Нестор Дмитрів.**

ХОТИН

В найближчому сусідстві до Галичини, у віддалі всього 4 милі на схід від вливу Збруча до Дністра, на правому високому березі Дністра, з далечини віків похмуро поглядають могутні мури славнозвісної хотинської фортеці. Грізна це була твердиня, під її мурами загинуло сила людей різної народности й віри. Нераз приходило сюди й українське козацьке військо, що завзято у успішно боролося з турками.

Хотин — головне місто Хотинщини, цівнічно-західньої частини Басарабії (земля поміж Прутом і Дністром), що її в Версаю віддано Румунії займає так звану покутську височину, що становить природнє продовження української Буковини. Хотинщина населена в переважній більшості українцями. За статистикою 1930 р., в хотинському й акерманському повітах Басарабії було українців 461,000 осіб (або 61%), рештаж були — румуни (18%), жиди (9%), росіяни (8½%), німці (2%). Та коли взяти одну Хотинщину, то відсоток українців буде тут значно більший, а в околицях самого міста Хотина він переходить 90%.

Коли основано Хотин, невідомо. Є про це різні перекази. Один із них говорить про Хотимира — короля даків, що перший оснував славянську осаду Хотин.

У XIII. ст. Хотин відомий як кольонія італійського міста Генуї, подібно як інші міста Басарабії — Акерман, Бендери, Сороки, Кілія й ін. Генуезцям, між іншим, приписують збудування „Генуезької" вежі на березі Дністра — тепер у цілковитих руїнах. Після упадку кольоній генуезців на берегах Чорного моря, Хотин пережив сорокату історію під владою Молдаво-Валахії (від 1459 р.), Туреччини й Росії.

В XVII. ст. Хотин був важною турецькою твердинею — найдальше посунутою на північ турецьких володінь — і правив за підставу для воєнних походів на Україну й Польщу.

Велику славу здобули українські козацькі війська під Хотином у 1621 році, під проводом славного гетьмана Петра Конашевича Сагайдачного (1614—1622), того самого, що був під мурами Царгороду (1616 р.) й Москви (1618 р.). В тому часі Польща була в небезпечному становищі супроти Туреччини, що загрожувала самому Кракову. Польський король Жигмонд III., не маючи потрібної кількости війська, просив Сагайдачного прийти з допомогою в турецькій війні. Гетьман Сагайдачний рушив під Хотин з 40,000 українського війська — разом із поляками було 70,000 війська. Туркиж виставили 400,000 людей, і поміж ними були не тільки татари, але вперше появилися й мурини. Турецький султан був такий певний перемоги, що як каже сучасник, „хотів було в Запорозькому війську снідати, а в польському обідати задумував обідати". Турецьке військо головну силу й натиск свій звертало на козаків, міркуючи, що як зломить козаків, то легко покінчить і з поляками. Але й наступали з нечуваною хоробрістю, громили турків, нерідко вдираючись до самого їх табору. Після 5 тижнів гордий і грізний султан попросив у поляків і українців миру, який і підписано 9. листопаду 1621 року.

Перемога під Хотином здобула для козаків і для гетьмана Сагайдачного небувалу славу. Самі поляки признавали, що козакам завдячують вирятування Польщі від загибелі, вихвалювали заслуги козаків — їх відвагу, витривалість, порядок та військовий вишкіл. Але для України хотинська війна принесла багато жертв, в ній і самого гетьмана поранено. І хоч король приділив гетьманові свого особистого лікаря, француза, Сагайдачний не видужав і, повернувшись до Києва, помер 10. квітня 1622 р.

В 1673 р. знову йшла війна під Хотином, коли польські війська, з участю деяких українських військових частин, здобули були Хотин.

В середині XVIII. ст. Хотин двічі здобували російські війська (1739 й 1769 р.), і цим разом теж із участю українських військових частин, але кожний раз знову повертали його туркам. Лише після Наполеонівської війни, на основі букарештенського договору з 1812 р. Хотин разом із Басарабією приділено Росії. А що Хотинщина населена майже самими українцями, то Хотин разом із Бесарабією приділено Росії. А що Хотинщина населена майже самими українцями, то Хотин жив спільним життям із Поділлям. Це співжиття ще більше затіснилося в 1917 р., коли Україна пробудилася до самостійного, державного життя. Та з початком 1917 р. румуни, використовуючи українсько-російську війну, почали захоплювати Басарабію і з кінцем того року заняли й Хотин.

Ця займанщина Хотинщини не була легка: сутичка румунського війська з українським населенням тривали раз-у-раз, аж спалахнуло величезне повстання проти румунів, що тяглося від 19. до 31. січня 1919 р. Про це повстання, на жаль, наше громадянство знає мало. А тимчасом його провадило місцеве українське селянство і свідома місцева інтелігенція під виразним українським національним гаслом за прилученням до України. Повстання пройшло з великими жертвами, під Хотином загинуло коло 11,000 українців... Тимто це місто не може бути для нас байдуже!

Щодо мистецьких памяток, то саме місто не дуже цікаве. Власне сучасне місто стоїть на новому місці, руїники старого почасти збереглися в найближчому сусідстві з твердинею. Тут, між іншим, стоїть іще напівзруйнований турецький мінарет (магометанський високий стовб-вежа) XVII. ст.

Зате дуже цікавою памяткою стародавнього воєнного будівництва є славнозвісна хотинська твердиня, що в мальовничих, розмірно добре збережених руїнах, підноситься могутніми мурами над сірими скелями нашого чудового Дністра.

Досі ще не зясовано, коли саме збудовано хотинську твердиню. Цікаво відмітити, що, не зважаючи на добрий місцевий камінь, будовано її з цегли, жовтого і гнідого (брунатного) кольору. Це промовляло за візантійський спосіб будування з XIII. або найпізніше XV. століття. Штучно укладена цегла навхрест (без поземних швів) дає різний орнамент у формі т. зв. меандру (завивання), рівнораменного хреста, зигзаку, тощо. Польський дослідник М. Добровольський вказує на те, що цей орнамент „дуже нагадує сучасні взірці українського люду, котрий живе довкола, взірці — зрисовані гарною барвою на хатах, колірових вишивок на рушниках, тканих прекрасних килимів України й Поділля".

Плян твердині — в формі майже правильного квадрату з малими виступами в різних місцях та округлими й чотиригранними вежами на рогах. В середині твердині збереглися різні подрібниці ґотичного стилю (коло XIV—XV. ст.), як: гостролучні брами, двері, вікна, і тжасамо церква св. Миколи (пізніще мечет і військове складовище).

Твердиню багато разів перебудували і зміцнювали: турки в XVI—XVII. ст. й року 1718 під доглядом французьких інжинірів, російські війська в роках 1739 і 1769. Зовсім скасовано твердиню, як військову оборонну будову, в 1856. році.

*

Саме місто Хотин досить велике і промислове. Колись мешканці складалися з українців, жидів, вірмен і греків, у наші часи — у переважній більшости з жидів. З кінцем XIX. ст. тут було 18,126 мешканців, у 1925. році — коло 25,000.

З промислових підприємств там були знані олярні, фабрика тютюну, броварня, цегельня, значний шкіряний промисл і великий паровий млин. Загалом торговля збіжжям, худобою, шкірою й тютюном перед війною дуже оживляли й підносили місто. Торговельні звязки лучили найбільше Хотин із Поділлям і зокрема з Камянцем, який стягав силу селян Хотинщини на свої ярмарки. Тимто шлях Камянець—Хотин, що міряв усього 14 миль, був до війни завжди дуже оживлений.

Значно перешкаджав розвиткові торговлі і промисловости Хотина брак ліпшої залізничої сполуки, через заборону російського уряду будувати залізниці коло державних кордонів „із військових причин". Та підчас світової війни 1914. р. виявилася ціла безглуздість такої думки, й тоді почали нашвидку скрізь будувати залізниці. І так у 1917 р. закінчено будову залізничої вітки, з Камянця до Ларги (найближча стація Хотина на лінії Чернівці — Новоселиця — Могилів Подільський) з великим залізничим мостом через Дністер вартости понад 2,000,000 карбованців. Крім того, поробленi вже були всі земляні праці для залізничої вітки Камянець — Іванків Пусте (в Галичині коло містечка Мельниці) зі стацією в містечку Жванці, 3 км. від Хотина. Таким чином, Хотин мав би вигідну сполуку серед сітки залізних доріг, що лучили, з одного боку, середнє Поділля (Камянеччину) з Галичиною, з другого боку — Поділля з Басарабією й Буковиною через стацію Ларгу й Чернівці.

ТАРЗАН, ч. 1023. Осторога.

Як носоріг кинувся вперед, майже нагий чоловік упав на нього з дерева.

Блиснув на сонці ніж і хова́вся у шкірі звіра. За хвилю звір був неживий.

Тарзан приказав здивованим людям: „Втікайте, ці ліси повні диких звірів".

„Алеж авто розбите. Дідусь не чується добре, а я не привикла ходити", сказала Хуана. „Тепер привикнете", сказав Тарзан.